

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Druk: Drukkerij „Steenbergen”, Slotlaan 220, Zeist

B. TELDER — BILTHOVEN

Kolonisten

die uitzien

■ DE GROTE VERSCHIJNING

Als de keizer van Rome een kolonie bezocht, dan was dat een groots gebeuren. Dan verschéén hij. Dan kwam hij op bezoek. Toegejuicht door zijn onderdanen, zijn Romeinse burgers.

De Griekse taal gebruikte voor zo'n keizerlijk bezoek het woord 'epiphanie' — dat betekent verschijning. De keizer kwam maar niet, de keizer verschéén!

Iets soortgelijks kennen we ook in ónze tijd nog wel.

Als onze koningin een officieel staatsiebezoek in het buitenland aflegt, ver in de vreemde, dan staat heel vaak als een vast punt op het program, dat ze een ontmoeting heeft met een kolonie van nederlandse emigranten, die daar in het verre land zich vroeger gevestigd hebben. En dat is voor zo'n kolonie een groots en feestelijk gebeuren, waarnaar men al tijden tevoren met verwachting uitzielt.

Zo mogen de kinderen des koninkrijks ook uitzien naar de verschijning van hún Heer en Koning. Volop: Koningsgezind!

Zij verlangen daarnaar. Ze zien er naar uit.

Christus zal eenmaal de hemelresidentie verlaten, om Zich hier op aarde te manifesteren, Zich in heerlijkheid te openbaren.

De grote epiphanie! De grote dag van de Heer!

Want dat wéten we. Die Jezus die van de aarde is opgenomen naar de hemel en in die voor ons onzichtbare wereld met de hoogste majesteit en heerlijkheid is bekleed, Hij komt straks terug op deze aarde. Zichtbaar voor aller oog. Iedereen zal hem kunnen zien.

■ MET VERLANGEN ZIEN WIJ UIT

De komst, de verschijning, de epiphanie van Christus, doet ons de ogen naar de hemel gericht houden. Ons burgerschap bewust.

Levend op aarde en werkend in de wereld, maar telkens de blik naar de hemel gericht. We hebben immers Christus' verschijning lief?

Wij zien met verlangen uit naar de tijd, waarop alle kinderen des koninkrijks zullen zijn toegebracht.

Aan die grote toekomst zijn de rijkste beloften verbonden.

Paulus zegt, dat allen die de Heer Jezus Christus liefhebben in Zijn heerlijkheid zullen delen. Hij zal hun vernederd lichaam veranderen. Hij zal het aan Zijn verheerlijkt lichaam gelijkvormig maken, naar de kracht waarmee Hij ook alle dingen Zich kan onderwerpen.

Zo gaat de hemel ons, kolonisten van het koninkrijk der hemelen hemelburgers op aarde, wel heel bijzonder ter harte.

Niet om van deze aarde heen te gaan om een soort andere wereld binnen te trekken, in een romantisch hemelverlangen. Wij blijven de aarde trouw. Er komt straks een nieuwe aarde onder een nieuwe hemel. De stad Gods, het hemels Jeruzalem zal dan op deze vernieuwde aarde zijn neergedaald.

Toch gaat de hemel ons in alles ter harte.

Want onze Heer en Koning is daar. De grote Kurios.

Wij hebben ons Hoofd in de hemel.

Onze namen staan daar ook geregistreerd in het Boek des Levens.

Met die hemel staan wij dagelijks in gebedsverkeer.

Wij kijken ook telkens naar de hemel uit.

Want wij mogen Hem vandaaruit verwachten.

Eenmaal zal Hij zeker komen.

Wij zullen Zijn verschijning zien.

God zal dan in Christus bij ons wonen.

Dan zal voor ons de hemel op aarde zijn neergedaald.

■ FEESTELIJKE VOORBEREIDINGEN

Zoals aardse kolonisten in de vreemde behoefte hebben om van tijd tot tijd feestelijk samen te zijn, niet enkel om de onderlinge gemeenschapsbanden te versterken, maar ook om als rijksonderdanen het besef van hun voorrechten te verlevendigen, zo is het ook met de Christgelovigen, die hun burgerschap willen vieren.

Nu daar heeft onze Heer en Heiland voor gezorgd.

Daar heeft Hij een bijzondere Maaltijd voor bestemd, de Maaltijd van onze Heer: onze periodieke Avondmaalsvieringen.

En Hij heeft bij de instelling daarvan gezegd: Doet dat maar! Doet dat totdat Ik kom. Dan blijft ge ook uw burgerschap bewust.

Beleef zo telkens weer uw Avondmaalsviering.

Als huisgenoten van het geloof.

Als burgers van het Koninkrijk dat komende is.

In verbondenheid met allen hier op aarde, die de verschijning van Jezus Christus liefhebben. In verbondenheid bovenal met Hem, die ons van onze zonden bevrijd heeft met Zijn bloed; die een koninklijk huis van ons gemaakt heeft om als priesters zijn God en Vader te dienen — Hij zal de macht en de heerlijkheid hebben voor eeuwig en altijd.

KERKELIJK Leven

Christelijke politiek der „kleine luyden”

Christelijke politiek is voor velen een vreemde, om niet te zeggen onzinnige, ja zelfs weerzinwekkende zaak.

Voor mensen die a-christelijk of anti-christelijk zijn spreekt dat vanzelf. Hoe zou een illusie, een fictie, een zelfbedrog zinvol kunnen zijn in de politiek?

Als men, zoals dat thans bij honderden miljoenen het geval is, de religie bovendien ook nog beschouwt als opium van het volk, als een hoge, zo niet de hoogste graad in de zelfvervreemding van de mens, is zij zelfs — en dan vooral het christendom, de religie die een specifiek afvalsprodukt is van het kapitalisme — een van de verderfelijkeste verschijnselen in het politieke leven. En niet alleen daarin, ook in iedere andere sector van het mensenleven.

Maar ook steeds groter massa's christenen zijn van oordeel dat christelijk geloof en politiek niets of weinig met elkaar te maken hebben. Politiek is naar hun overtuiging een nuchtere, zakelijke aangelegenheid waarin het gezonde verstand, verlicht en verdiept door „de wetenschap”, de leiding heeft. Daarbij komt geen geloof te pas. Het gaat in de politiek immers om de realisering van algemeen menselijke waarden als gelijkheid van allen, vrijheid voor allen, gemeenschap met allen. Het gaat daarin om het creëren van voor allen gelijke toegang tot en aandeel in de materiële en culturele goederen, om de welvaart en het welzijn voor alle mensen in deze tijd en op deze aarde.

Voor het verwerklijken van deze idealen kunnen — en moeten! — alle mensen „van goeden wille” zich met alle krachten inspannen. Christenen en niet-christenen kunnen — en moeten! — daarbij zonder enig bezwaar samenwerken. In de politiek bestaat er alleen een reële tegenstelling tussen de mensen-van-het-behoud, de handhavers van de „status quo”, de verdedigers van het „establishment” — en zij die streven naar een beter, vrijer, gelukkiger leven. Anders gezegd: tussen „conservatieven” en „progressieven”.

☆☆☆

Er zijn evenwel ook altijd nog mensen — al loopt hun aantal zienderogen terug — die de rotsvaste overtuiging koesteren dat de politiek alles te maken heeft met het christelijk geloof en het christelijk geloof met de politiek. Ja, die zelfs van oordeel zijn dat in de wereld van de politiek de christelijke en de niet-christelijke politiek — in welke gedaante deze laatste ook optreedt — de scherpste tegenstelling vormen welke daar optreden kan.

Ik wil een poging wagen iets te doen beseffen van dat waar het in de echt-christelijke politiek — er bestaat ook allerlei caricatuur daarvan! — ten principale om gaat. Ik wil dat niet doen in de vorm van een min of meer theoretisch betoog, maar door te laten zien hoe christelijk politieke activiteit in de praktijk wordt bedreven. Ik heb de echt christelijke politieke actie namelijk in mijn jeugd leren kennen op een zó indringende en overtuigende manier dat wat ik toen zag, hoorde, beleefde mij sindsdien een lichtend voorbeeld is gebleven.

Wat nu volgt is dus een stukje geschiedenis.

Ik weet het: geschiedenis is niet normatief. Zij leert ons niet wat wij moeten doen. Maar zij kan ons het normatieve en dat wat aan die norm beantwoordt soms zó duidelijk voor

ogen plaatsen dat geen betoog daarbij halen kan.

Bovendien is het nodig de historie — ook de „kleine” — te kennen. Want men kan het heden niet verstaan zonder inzicht in het verleden te hebben. En zonder een grondige kennis van het heden kan men de goede weg naar de toekomst niet vinden.

Ik meen voorts, en dat is het belangrijkste, dat het nagaan en overwegen van wat in het verleden geschied is een bijbelse opdracht is. Ik heb vandaag zitten bladeren in het monumentale **Memorboek**, de platenatlas van het leven der Joden in Nederland. Wat mij daarin bijzonder trof was het motto dat Mozes Heiman Gans zijn boek meegaf. Het is dit: „Iedere Jood, die de aloude opdracht van het joodse volk „gij zult het vertellen aan uw kinderen” ter harte gaat is historicus.” Als christen zou je dat zó kunnen zeggen: „Iedere christ-gelovige die de Goddelijke vermaning uit psalm 78 „wij willen vertellen aan het volgende geslacht des HEREN roemrijke daden, zijn kracht en de wonderen die Hij gewrocht heeft”, zal zich inspannen om Gods daden in de geschiedenis te leren kennen en daarvan te vertellen.” En al is één les der geschiedenis dat de les der geschiedenis tot onvoorstelbaar onheil der mensheid, er een is die altijd weer wordt vergeten: we moeten toch ook altijd weer ons best doen om die les door te geven.

☆☆☆

Ik was in mijn jeugd, om het met een modeterm te zeggen, hevig „politiek geëngageerd”.

Ik kan mij de verkiezingen van 1909 b.v., de verkiezingen waarbij de „rechtse” partijen 60 van de 100 zetels wonnen, nog herinneren alsof ze gisteren waren gehouden. Ik zie het nummer van „De Spiegel” — het christelijk geïllustreerd weekblad van die dagen — waarin op de dubbele middenpagina de foto's van de gekozenen prijken, nog voor me. En ik heb die toen zo lang bekeken dat ik na een paar dagen alle kamerleden met de districten waarvoor ze gekozen waren kon opnoemen. Dat was geen bijzondere prestatie. Hoeveel voetbalclubs en voetballers kent tegenwoordig een hollands jongen die voetbal-minded is?

Dit politieke engagement had ik te danken aan mijn vader. Hij was een bakker, beter gezegd een bakkertje. Want hij was een prima vakman, maar een slechte zakenman. Hij had nl. o.a. de eigenaardigheid slechte betalers onder zijn klanten heel moeilijk te kunnen afschrijven. En het is merkwaardig hoe gauw zo'n eigenschap in een dorp bekend is! Toen zijn vier kinderen zo omstreeks het begin van de eerste wereldoorlog naar school gingen verdiende hij acht à negen gulden per week. En daar moest het „kerkegeld” en het schoolgeld — dat beliep f 1,15 per week — en giften voor allerlei „christelijke doeleinden” natuurlijk nog af. Mijn vader maakte er ons evenwel zo af en toe nadrukkelijk attent op dat wij het zo bijzonder goed hadden en daarvoor dankbaar moesten zijn. Want zijn vader, mijn grootvader, verdiende toen mijn grootmoeder nog „in de kleine kinderen zat” (zij had er zes) 's zomers zeventig cent per dag en 's winters zestig. Hij werkte in de tuin van een in Indië rijk geworden planter. Dat kapitaal verdiende mijn grootvader in de tijd toen een twaalfpounder rogebrood negentien cent kostte! Het was omstreeks 1880, voor de invasie van het Amerikaanse graan, die een geweldige landbouwcrisis veroorzaakte. Ja, wij hadden overvloed. Brood genoeg, een tuin die voldoende groenten opleverde — mijn grootvader verzorgde die zolang hij dat kon — en ook nog eens stukje gehuurde grond waarop de winteraardappels

werden verbouwd. En 's zaterdags werd er zelfs een pond „doorregen lappen” gekocht à raison van 50 cent en een ons boterhammenworst van een dubbeltje. Ik heb dat dikwijls bij onze buurman, de slager, gehaald.

Mijn vader las veel, dacht diep na, maar zei weinig. Hij was wat men noemde „een stille man”. Maar hij wist zijn weetje goed.

Toen hij als jonge man op de catechisatie ging vroeg hij met nog twee kameraden of de dominee ook gedurende de zomer wilde doorgaan met hen te catechiseren. De zomervakanties duurden toen een half jaar. De dominee, hij had de eerste professorale jaren van Bavinck in Kampen meegemaakt, heeft toen gedurende enkele zomers de dictaten van Bavinck met deze drie catechisanten gelezen en besproken. Met als resultaat dat deze drie jongens een grondige kennis van „de waarheid” opdeden en een onuitroeibare eerbied en liefde voor Bavinck opdeden. De laatste eigenaardigheid schijnt in één tak van de familie Veenhof erfelijk te zijn geworden. Mijn vader was als jonge man „in de ruimte” gezet, „tot bekering gekomen”. Zo zeiden ze dat in die dagen. Ik heb een brief van mijn grootmoeder waarin ze dat bewogen en met grote dankbaarheid aan een tante van mij schreef. Mijn Vader heeft over dat gebeuren nooit met één woord tegen mij gesproken! Boven zijn levensboek zou het motto van Kants Kritik der Reinen Vernunft hebben kunnen staan: „de nobis ipsis silemus” — over onszelf zwijgen wij — Nee ik heb over die bekering nooit iets gehoord. Ik heb die in heel zijn leven wel goed gemerkt.

☆☆☆

Zoals ik reeds zei: mijn eerste en beslissende politieke vorming heb ik van mijn vader ontvangen. Hij had „Ons Program” van Kuyper goed gelezen. En hij hield trouw de krant bij. Ik zie het nog voor me. 's Avonds zaten we om de tafel in een kamer die tegelijk keuken was. Het vertrek werd 's winters verwarmd door een fornuis dat met nat gemaakt „gruis” of eierkolen werd gestookt. De petroleum-lamp was omlaag getrokken. En in de lichtkring die deze op de tafel wierp stopte mijn moeder de kousen, maakten wij ons „huiswerk” of lazen onze boeken en bestudeerde mijn vader de krant. Met innige, innige dankbaarheid denk ik vaak aan die avonden terug. Wat hadden we het dan in-goed met elkaar.

We lazen in die tijd „De Stichtse Courant”. Een christelijk dagblad voor de provincie Utrecht. „De Standaard” was te duur. De krant werd letterlijk gespeld.

En de vrijdag was de dag der dagen. Dan kwam „De Spiegel”! Wie na de morgeschooltijd de race naar huis won mocht die het eerst bekijken. Dat was een gewoonte in Israël. Voorts lagen op een kleine boeken-etagère de geschiedenis van de kerkhervorming van R. Husen, een hoofdonderwijzer uit Utrecht. En — natuurlijk — Calvijns Instituut. In de vertaling van Corsman, zoals Kuyper die opnieuw had uitgegeven. Husens foliant ben is doorgekropen. Maar in het oud-Nederlands van Corsman, hoe Kuyper dat ook prees, raakte ik elke keer tot mijn groot verdriet vast. Ik kon niet elke zin aan mijn vader vragen.

Mijn Vader las ook het „Kort Verslag”. Dat was een overheidsuitgave waarin tamelijk uitvoerig een samenvatting van de Kamerdebatten werd gegeven. Het was een verkorte uitgave van de „Handelingen”. Reeds vóór de tweede wereldoorlog werd de uitgave ervan gestaakt. Was dat een symptoom van het langzame verdwijnen van de echte belangstelling voor de politiek? Ik zie het op lichtgeel papier gedrukte tijdschrift nog voor me. Het kostte maar een paar dubbeltjes per jaar. We lazen de redevoeringen van Heemskerk en Talma, van De Beaufort en Colijn, van Tydeman en dr Bos, van Troelstra en Schaper, van Marchant en Duis. Ik zou nog wel een lange rij van de parlementariërs uit die dagen kunnen noemen. Ik weet nog goed met welk een spanning mijn Vader de behandeling van het ontwerp-Bakkerswet, waarin een verbod op de nachtarbeid voorkwam, volgde. En hoe teleurgesteld hij was toen het verworpen werd.

Dit is een schets van het familiale, sociale economische milieu waarin ik als jongen verkeerde en waarin ik met de praktijk van de christelijke politieke actie in aanraking kwam.

Over die actie D.V. een volgende keer.

De aktuele positie van het diakenambt

REFERAAT - GEHOUDEN OP ZATERDAG 24 JUNI 1972 OP DE CENTRALE DIAKONALE KONFERENTIE TE UTRECHT

Regelmatig keert de vraag terug wat nu wel konkreet de taak is van de diaken in deze moderne tijd. Is er na alle sociale voorzieningen en wetten nog wel een duidelijk te omschrijven funktie voor de diaken overgebleven? Als de hoofdmoot van de verzorging der behoeftigen soms voor rekening van de staat komt, komen de diakonen dan niet met een sterk minderwaardigheidskomplex er achteraan hinken? Doet voorts in wezen heel de welvaarts-kultus geen schade aan het diakonaat? De welvaarts-mens, die overigens al een toppunt van verza-diging schijnt te hebben bereikt, koncentreert zich immers zo eenzijdig op zichzelf, dat hij aan de medemens niet meer toekomt! Heeft ondanks alle kreten betreffende de hooggeroemde medemenselijkheid de welvaart niet een mentaliteitsverandering teweeggebracht, zodat de mens in zijn egoïsme gestijfd is? Maar ieder kan konstateren, dat de welvaart het ware geluk niet gebracht heeft. Integendeel. Wie zich verslingert aan de materie mist de vertikale dimensie in zijn leven en is een wankel individu geworden. De welvaarts-mens van vandaag wordt gekarakteriseerd in het volgende citaat: „De man van vandaag is een neuroot op wielen, een chèqueboek met een buikje, een maagzweer met een gezicht erop, veel pil en weinig pep, een ding met bewegingsstoornissen, kortom een beklagenswaardig schepsel”.

De dienst der barmhartigheid zal juist met de welvaarts-mens worden gekonfronteerd. De kerk heeft de mens van vandaag af te helpen van de waam-idee, dat voorspoed een hem toekomend recht is en hem te leren vanuit het Woord van God, dat het een onverdiende zegen is.

We zitten zo eigenlijk al in het hart van het aangesneden thema. Toch wordt met het bovengenoemde niet ontkend, dat er sprake is van een bepaalde ontwikkeling in de positie, die het diakenambt de eeuwen door bekleedde.

Na de dood van de apostelen kreeg het diakenambt spoedig een ander karakter.

De diaken kreeg een ondergeschikte plaats toegewezen tussen bisschop en presbyter in. Het werd de gewoonte overeenkomstig het gebruik te Rome, dat het kerkegoed in vier delen werd verdeeld, waarvan de bisschop, de overige geestelijken, de kerkfabriek (het geld, dat tot bestrijding van de kosten van de eredienst en voor het onderhoud der gebouwen diende) en de armen elk een vierde deel ontvingen. Gevolg hiervan was, dat de armenzorg hieronder leed. Er was van een geregelde armenzorg geen sprake meer. Van tijd tot tijd kwamen scharen armen naar de bisschop, die dan aan hen iets uit de schatten der kerk meedeelde. Tegelijkertijd schoot het streven wortel om door aalmoezen de zonden uit te delgen. De macht van een aalmoes reikte tot de andere kant van de begraafplaats. De reformatoren, met name Calvijn, trachten het ambt van diaken in eer te herstellen. Dat paste ook in het kader van de beleving van de antithese tot de wereld. Barmhartigheidsbeoefening staat haaks op het principe van de Stoïncijnse onaandoenlijkheid, die het medelijden als iets ziekelijks beschouwde, de wijze onwaardig. Ook een man als Bucer, leerling van Maarten Luther, heeft gewor-steld voor een herwaardering van het diakenambt, op schriftuurlijke leest geschoeid. Zijn theologie heeft een duidelijk sociale inslag. Het diakenambt funktioneert binnen de gemeenschap van het Lichaam van Christus. We ontlene voor de schets van Bucers inzichten in deze het één en ander aan het oriënterende proefschrift van Prof. Dr W. van 't Spijker: „De ambten bij Martin Bucer”, Kampen 1970, (pag. 402-410).

☆☆☆

Het geloof werkt in en door de liefde. De liefde is het cement der kerk. De liefde kan het niet aanzien, dat de broeder honger en

gebrek lijdt. De barmhartigheid is de dochter der christelijke liefde. Bucer roept uit: „Wat is onze vroomheid, welke dankbaarheid zou er in ons zijn jegens God, wanneer het ons niet zou lusten een klein weinigje te wijden aan Hem, Die alle goederen verleent, en dat van die goederen zelf, en wel zo, dat Hem, Die in Zijn allerkleinsten honger lijdt, het noodzakelijke voedsel niet ontbreekt”. Bucer vindt het diakenambt terug in Handelingen 2, 4, 6. „Een volmaaktere en geschiktere manier om de werkelijke armen te helpen, en met name de huisgenoten van het geloof, kan er niet bedacht worden dan die welke de Heilige Geest ons leert, dat n.l. een ieder naar vermogen samenbrengt en zoals hij wil, en dat wat door de broeders samengebracht is, bewaard en uitgedeeld wordt, opdat het niet één van de broeders aan iets zal ontbreken om vroom en heilig te leven”. Ieder gemeentelid moet de mogelijkheid van passage in deze wereld worden geboden. Daarvoor dient de gemeenschap de kerk garant te staan. Om zo iets te laten zien van de trouwe zorg van de goede Herder voor Zijn schapen, geestelijk en stoffelijk. De mens is een totaliteit, lichamelijk en geestelijk. Hij heeft de roeping in zijn totaliteit de HERE te dienen, te loven en te prijzen. In het uitzicht op de nieuwe wereld, waar alles compleet doortrokken is van de eeuwige heerlijkheid Gods, zal de kerk als proefpolder van het Koninkrijk Christus' weergalozes barmhartigheid met name in haar diakonaat transparant dienen te maken. Volgens Bucer moesten de diakonen de presbyters bijstaan bij het bewaren en uitoefenen van de christelijke discipline.

☆☆☆

Hier raken we aan de kwestie van de afbakening van het ambtsgebied van de diaken. Al kan in een kleine gemeente met name de diaken fungeren als hulpouderling, nergens mag hij gedegradeerd worden tot knechtje van de ouderling evenmin als de ouderling mag worden neergehaald tot het baantje van slippendrager van de dominee. De ambten grijpen op elkaar in! Bij alle onderscheid tussen de ambten in Christus' Kerk vormen zij een eenheid. Twee weten meer dan één. Hoe vaak is in de kerk al niet via de dienst der barmhartigheid een tuchtzaak of het vermaan zonder meer op gang gekomen, omdat men juist op dát terrein de hebzucht als wortel van alle kwaad met name van de bedrij-gelijkheid tastte! We hebben wel eens met

een diaken alleen huisbezoek gedaan in een ontspoord gezin, waar het vermaan juist een des te dieper reliëf kreeg vanwege het feit, dat via het verzoek om diakonale hulp de bron van de verwaarlozing werd ontdekt. De harmonie in de ambtelijke dienst kan alleen maar strekken tot verdere opbouw van de gemeente van Christus. Bucer ging soms nogal rigoureuus te werk. Dit menen we te moeten konkluderen uit het gegeven, dat zij, die zich onttrokken aan eerlijke arbeid, hoewel zij daartoe wel in staat waren, uit de gemeenten werden verwijderd. Twee Schrift-gegevens speelden bij Bucer een grote rol: het apostolisch vermaan: „Wie niet werkt, zal ook niet eten” (II Thess. 3:10) en het liefdesgebod (I Joh. 3:7): „Wie zijn broeder gebrek ziet lijden, maar zijn binnenste voor hem toesluit, hoe blijft de liefde Gods in hem?”. In een ander geschrift „De Actualiteit van Martin Bucers Ambtsopvatting” — Amsterdam 1971 — heeft dezelfde Prof. van 't Spijker geponereerd: „Diakonale zorg heeft betrekking op de dienst van God. Het is „diakonia pro Deo”. Middelen wil zij verschaffen om voor God en voor Hem alleen te leven. De gemeenschap der heiligen is een realiteit tot in de stoffelijke zaken toe. Diakonaat is exponent en komponent van gemeenschap”. (pag. 46).

☆☆☆

Die gemeenschap der heiligen moet worden geactiveerd. Daarin heeft de diaken een bijzondere taak. Al geschiedt de dienst der barmhartigheid anoniem en in stilte, de revalidatie van het lichaam van Christus rijst boven het vlak van het verborgene uit. Het is dan ook geen lege vorm, dat juist de diakonen geroepen zijn om tezamen met de predikant aan de avondmaalstafel te dienen. De ouderlingen nodigen tot de viering van het sakrament en zien toe, dat het sakrament niet wordt ontheiligd. Maar de diakonen maken de viering van het avondmaal mogelijk. En evenals brood en wijn meer zijn dan symbolen, zo ook hun dienst aan de tafel. Die is eveneens meer dan symbolisch. Het woord diakonia heeft in het Grieks zelfs in de eerste plaats de betekenis van tafeldienst. Zij onderstrepen en aksentueren de gemeenschap en geven in hun ambtsdienst aan, dat liturgie en diakonie een eenheid vormen.

Zij stimuleren in hun dienst de gemeentelieden om zichzelf aan de ander te geven. Steeds weer doet dat hardnekkige misverstand opgeld, als zou de diakonie een geefinstantie zijn, waar je je hand kunt ophouden. En hoevelen zijn er niet, die zich daarvoor schamen. Ze hebben het diakonaat geïsoleerd van de kommunie. Die avondmaalsdienaren beschouwen zij slechts als figuranten op het toneel, die zich trouwens regelmatig terugtrekken achter de coulissen. **Maar het diakonaat is het verbindingsorgaan tussen de gemeenteleden onderling.** De Kerk hangt van elkander aan elkaar. De diakonie is de integratiefaktor in de gemeente. Ze maakt duidelijk, dat ieder in de gemeente wezenlijk bij het geheel behoort en ook metterdaad verantwoordelijkheid draagt voor dat geheel. Er zijn vele desintegratiefaktoren, waardoor aan alle kanten ontbinding van de gemeenschap dreigt, zoals rijkdom, armoede, ziekte, ouderdom, geestesziekte, eenzaamheid. De diakonie mag zich er aan wijden om deze destintegratie tegen te gaan. Zij helpt de gemeenschap vormen, legt kontakten, stipelt verbindingslijnen uit. In de gemeente is niet sprake van minder en van meer. Zoals eens vlak voor de tweede wereldoorlog die kapitein dat voordat de avondmaalsdienst in de kerk begon illustreerde door de plaats in te nemen naast twee gewone soldaten. Maar hij gaf ze voordat hij ging zitten eerst een hand. Zo bezorgde hij velen reeds vóór de dienst een zegen. Hij wist zich als ster daar zelf te verduisteren.

Hij verkeerde immers in het Huis Gods! In de kerk wordt niet de enkeling opgeofferd aan de gemeenschap, maar zet de gemeenschap zich in voor de enkeling. Eigenlijk moet het nog anders gezegd worden en daarvoor grijpen we naar een formulering van Prof. C. Veenhof: „**Allen dienen allen met alles**”. Zo krijgt de liefde in het leven der gemeente konkrete gestalte. In zijn boek: „Om Kerk te blijven”, Amsterdam 1966, pag. 382, heeft

Prof. C. Veenhof op indringende wijze het falen van de Kerk in notedop wat betreft de dienst der christelijke liefde getekend, zoals dit aan het licht trad rondom het gebeuren van de voetwassing. We willen dit allemaal niet gaan recapitulieren, maar wel er nogmaals op wijzen, dat de introvertie der kerk gekonkretiseerd in de schandelijke partijzucht altijd weer het diakonaat heeft ontzield. Als de liefde tot allen uit de kerk wegebt, verwordt de diakonale functie der kerk tot een op de duur versteende traditie. „Juist in het uur, waarin de Heiland Zich naar lichaam en ziel volledig voor hen zou overgeven in de macht van Satan en van de eeuwige dood — anders gezegd: juist aan de voet van het kruis — vochten de discipelen namelijk over de erbarmelijke en krankzinnige vraag wie van hen nummer één zou zijn in de kerk en onder de broeders! Daarom weigert op dat ogenblik elk van de apostelen die „dienst” aan de anderen te bewijzen, welke in dat moment vóór alles nodig was, namelijk het wassen van de voeten”. Men zou het ook als volgt kunnen verwoorden: De strijd over de vraag wie van hen de toekomstige minister-president zou worden in het Koninkrijk Gods belette de discipelen om het nederige slavenwerk van de voetwassing ter hand te nemen. En als dan **Jezus** het gedaan heeft blakend van liefde, die zich uitte in diverse actieve handelingen (zie de werkwoorden, die in Johannes 13 worden gebruikt om één en ander onder woorden te brengen) merkt de Heiland op, dat Hij de Zijnen in die voetwassing een **voorbeeld** gegeven heeft. Dat betekent: de dienst, welke Christus aan Zijn apostelen bewees, moet de bron, de kracht, de zin worden van de dienst ten opzichte van elkaar en van de wereld waartoe de gelovigen nu door hun Heer en Meester geroepen worden. De slavengestalte van Jezus moet in hun dienend leven steeds opnieuw gestalte aannemen. Wie geen loopjongen van de Heer wil zijn, kan nooit diaken worden, want hij is dan geen echte discipel van de Meester.

☆☆☆

De diakenen zullen huisbezoek moeten doen in de gemeente niet alleen bij de zwakke, maar ook soms bij de sterke broeders en zusters om de weg naar de gemeenschaps-oefening open te breken en/of open te houden. En de gemeenteleden zullen de diakenen niet dienen te eren en hoog te houden om wat ze **geven**, maar om wat ze **zijn!** **De gemeente als zodanig is het objekt van de diakonia!** „De diaken is niet alleen een instrument in de hand van de Heer om lege handen te vullen, maar ook om de volle handen te legen, ook om de stroom vloeiende te houden, om de bron open te houden, waaruit de hulp en het geld en de liefde moeten blijven stromen in de gemeente en in de wereld. Het is niet genoeg, dat de dominee erover preekt en dat de ouderling er op wijst. De diaken moet er bij staan. Hij moet met zijn altijd lege meelzak bij de molen staan, waar het graan van het Woord wordt gemalen. Daarmee revalideert hij de gemeente”. (Prof. Dr Herman Ridderbos: „Wat is de diaken?” in „Het Woord, het Rijk en onze verlegenheid”, Kampen 1968, pag. 186). We zijn niet klaar als gemeente als we van onze overvloed iets afzonderen voor de diakonale zorg der kerk. Dat woord: afzonderen gebruiken de predikanten nog wel eens als ze een kollekte aankondigen: „U krijgt nu gelegenheid uw gaven af te zonderen voor de Here”, of: „voor de dienst der barmhartigheid”. Maar **iets van**

jezelf geven is nu juist in strijd met het principe der barmhartigheid. **Het gaat in de barmhartigheidsdienst om alles of niets.** Laten we ook in onze terminologie geen verkeerde indruk wekken of een verkeerde gedachtengang voeden. De diaken bekleedt een sleutelpositie in de kerk. We zeggen dit welbewust! Want zonder diakonie sterft de kerk. „De **barmhartigheid** is het leven der kerk, en het **leven, de liefde** der kerk is hare diakonie. Neen, niet wat gij in uw beurs hebt is de vraag; waarlijk het ligt niet aan onze beurs, maar aan ons hart; komt het hart op zijn plaats, dan volgt de beurs vanzelf; dan gaat gij mede **dienen** in de liefde. O, vraagt het de armen eens, zij zullen het u zelf zeggen, dat zij naar de **liefde** der christenen meer verlangen dan naar hun geld”. Zo schreef destijds Ds J. C. Sikkel al in 1890. (Zie Prof. C. Veenhof: „Ambt en kerkregering bij Sikkel”, „Dienst” 13e jrg. No. 1-6, 1963). De kerk moet en mag tonen, dat ze in praktijk brengt het rijmpje, dat ik eens bij een broeder van de Leerdamse gemeente in Nieuwland op zijn boerderij aan de kamerwand aantrof: „Daar alleen kan liefde wonen, daar alleen is het leven zoet, waar men stil en ongedwongen, alles voor elkander doet”. En de diakenen mogen voorop gaan als de avant garde, het keurkorps van Christus om aan het front tegen de duivel publiek te laten merken dat de kreet: „Geen woorden, maar daden”, in hun kraam, wijl in de kraam der kerk te pas komt. Hoewel het niet tot daden beperkt blijft. Men zou dan ook eigenlijk preciezer moeten zeggen in dit kader ter tekening van de actuele positie van het diakenambt: „**Niet alleen woorden, maar ook daden**”. Want de diaken zal óók moeten spreken ter vertroosting en ter vermaning, welke beide altijd met elkaar samenhangen. Toch zal de gave der diskretie om te onderscheiden waar er werkelijke nood is de diaken geen kramphouding bezorgen, maar een ontspannen levensstijl. Hij is immers geen slaaf van mensen, maar van de Heer. Zo mag de diaken temidden van de ruïneuze vernieling, die de zonde heeft aangericht, een stuk bezieling brengen in de gemeente van de Heer en in deze wereld.

☆☆☆

Met klagen over de barre toestand van hopeloosheid en ikzucht en gebrek aan medemenselijkheid komen we ten diepste geen steek verder. We zullen er aan moeten gaan staan en vuile handen durven maken. Een chinese wijsgeer heeft eens gezegd: „Het is beter om in de duisternis een kaarsje te ontsteken dan over de duisternis te klagen”. Ja, de christenen zullen zelf brandende fakkels in deze wereld moeten worden. Want die bezielende werking, die er als het goed is van de diakenen uitgaat in de gemeente, zal tevens een brok evangelisatie betekenen in deze wereld. **De mensen van de buitenwacht** zullen immers moeten worden aangelrokken door de warme liefde, die de broeders en zusters der kerk elkaar bewijzen. Dan gaan de beschuldigingen van hardheid en kilheid en doodsheid, zoals die van alle kanten op de kerk worden afgevuurd vanzelf verbleken. **Want de diakonie is het leven der gemeente!** Dan merken de behoeftigen, dat de kollektezak niet in de handen der diakenen wordt getransformeerd tot een snoeptrommel van hemels kaliber. Dan zamelen de diakenen niet de gaven der gemeente in om daaruit de middelen te verkrijgen om de behoeftigen het leven een beetje dragelijker en comfortabeler te maken. De Heilige Geest laat Zich niet degraderen tot en Persoon, Die dan ook nog iets mag aanslepen ter veraangenaming van dit gebeukte en gekneusde mensenleven. Nee, in die diakonale gaven, in die nieuwe jas, die nieuwe kachel, die noodzakelijke brandstof, die broodnodige vakantie en akute huishoudelijke hulp ligt gekristalliseerd de liefde van Christus. Daarin moet men voelen het kloppende hart van Christus en het warme meelevende der gemeente. **Want het hèle lichaam van Christus moet met recht funktioeneren!** Zo komt de glorie toe aan God! Daarom doet de diaken ook geen beroep op de rijkdom van de gemeente, maar hij doet — en daar leeft hij van — een appél op de armoede van Jezus. Dáár staat hij met zijn kollektezak, bij de arme Jezus. Het kruis van Christus staat centraal. Jezus werd arm, terwijl Hij rijk was, om ons, die arm waren, rijk

te maken. De diaken is de handwijzer naar het kruis van Golgotha. Daarom is de diaken nooit bang, dat hij de gemeente overvraagt. Want zijn buidel wordt gevuld uit de armoede van Zijn Heer, naar een uitdrukking van Dr Herman Ridderbos. **Daarom is de diaken geen vertikalist en geen horizontalist.** Hij verdiskonteert in zijn ambtelijk beleid en optreden zowel de vertikale als de horizontale dimensie. Want hij staat bij het kruis, dat te betitelen valt als het snijpunt van de vertikale en horizontale levenslijn. De diaken zal dan ook waarschuwen tegen het vertikalisme en het horizontalisme. Nietzsche's slogan: „Broeders, blijft de aarde trouw” behoeft men de diaken in zijn actuele ambtspositie niet in te prenten. Heel zijn arbeid is daarvan een weerspiegeling. Hij vecht tegen elke vertikalistische tendens, die juist in dit leven steeds weer opduikt van de oude van dagen tot de Jesuspeople toe. Hij denkt aan het gezegde: „Als je een gereformeerde opensnijdt, tien tegen één, dat er een Wederdoper uitkomt”. Hij ervaart hoe velen zich met een Jan van Leiden ervan trachten af te maken. Dat staat direkt in verband met die Doperse trek. Hij kan zich wel vinden in het woord van Felix Timmermans, op zijn Vlaams getoonzet: „Bij ons loven ze God met een stuk spek in de mond”. Want hij weet, dat er in de Bijbel in Exodus 24:11 van Israëls zeventig oudsten een merkwaardige aangelegenheid gemeld wordt: n.l. „zij aanschouwden God en aten en dronken”. Maar tevens leeft hij uit het Sursum Corda. En dat niet alleen, omdat het staat in het avondmaalsformulier en hij zich zo aan het heilig avondmaal in zijn ambtsdienst verbonden weet, zijn ten diepste **hemelse gaven**. Gaven, die van de hemel neerdalen en voor de hemel klaarmaken. Gaven, die de gemeente voortstuwen naar de toekomst van de nieuwe samenleving, waar niemand meer zeggen zal: „Ik ben ziek”, of: „Ik voel mij zo oud en onderdom komt met gebreken”, of: „Ik stik van de eenzaamheid en ben overmand door het verdriet, ik draai in de vicieuze cirkel van het gemis van mijn geliefde rond”. Daar heeft niemand meer verdriet, daar koestert niemand met zijn verdriet. Daar is het allemaal gaaf en volmaakt. Daar triumeert de Zoon van Gods liefde, Die uit de hemel kwam om op aarde de relatie van de mens tot God te saneren en het ganse leven te normaliseren. Zo leeft ook vandaag de diaken het de gemeente voor wat het inhoudt zich te laven aan Gods genadeschatten en prikkelt hij de schapen van Gods weide om uit te zien naar de jongste dag als Christus weerkomt om mede de goede werken, de werken der barmhartigheid van zijn kerk te toetsen. (Mattheüs 25). **Dat is de eschatologische gerichtheid, die behoort bij de actuele positie van het diakenambt.**

En als hij zo in zijn dienst volhardt met Pasen in de rug, zal op de Tweede Paasdag het genadeloon, dat hij uit handen van zijn Heer ontvangen zal, groot zijn. En hij zal er eeuwig over verbaasd staan wat God in de diepten der eeuwigheid van zijn ambtsdienst gemaakt heeft, als hij het effect, de vrucht daarvan aanschouwen mag om zijn God eeuwig te loven en te prijzen!

Buiten de vermelde lektuur werd de volgende literatuur gebruikt en een enkele maal zelfs letterlijk geciteerd:

- D. W. Ormel: „Een Kerkganger zegt er het zijne van”.
 J. C. van Dongen: „De nieuwe Kerkorde en wij gemeenteleden”.
 Dr H. Bouwman: „Gereformeerd Kerkrecht”; deel I.
 „Het Kerkblad voor de gereformeerde kerken van Haarlem en omstreken”, zaterdag 27 april 1940, 28ste jaargang, no. 44.
 „Centraal Weekblad”, 6de mei 1972 - 20ste jaargang, no. 19; rubriek: „Concentrisch”.
 R. Hovenga: „Lifter of reisgenoot”.
 Ds J. Keuning: „Diaconie: Het leven der gemeente”. (Dienst - 14de jaargang '65).
 Prof. J. Hovius: „Om de ware religie te onderhouden” in de bundel: „Woord en Kerk”.

VIERHOUTEN — D. W. L. MILO

Zo maakt U vrienden

Het is ongelijk verdeeld in de wereld. Want neem nu het verhaal van die rijke Jood. Laten we gemakshalve zeggen, dat hij Eleazar ben Eli heette. Die bezat ongelooflijk veel grond en dat betekende ongelooflijk veel inkomen. Weliswaar was vermoedelijk het grootste deel van zijn familie in Babel gebleven en voor Gods volk verloren gegaan — maar intussen was erg veel familiebezit in erg weinig handen gekomen.

Nu kan een mens wel overal grond hebben, maar niet overal wonen. Daarom had Eleazar ben Eli over het grootste deel van zijn landgoederen een rentmeester aangesteld. Die had er op toe te zien, dat de pachters tijdig het jaarlijks deel van de landopbrengst afstonden. Die moest er tevens voor zorgen, dat deze pachtvoorraden verkocht werden. Laten we zeggen, dat deze rentmeester Jacob ben Judas heette.

Jacob was pienter maar arm. Eigenlijk was hij van goeden huize, anders had hij nooit deze vertrouwenspost gekregen. Maar wel van luie huize, anders had hij zijn taak wel beter vervuld. Zelf had hij geen grond om te bewerken en van te leven; maar door zijn pienterheid verdiende hij toch een beste boterham bij Eleazar.

U kent het woord pienter? Dat woord komt (als u het nog niet wist) van het Javaanse pinter = bij de hand. Maar meer bekend is daar de term pinter boesiek = listig, sluw, bij de hand in het slechte. Welnu, Jacob (wiens naam al bedrieger betekent) was pinter boesiek.

Die conclusie kwam pas heel langzaam uit de verf. Want Jacob was natuurlijk dagelijks op reis: bezocht de pachters, lette op de landbewerking en de vooruitzichten van de oogst; hield besprekingen met exporteurs en buitenlandse handelaars; en zelfs Eleazar wist vaak niet, waar zijn rentmeester uithing. Maar dat merkte hij later wel aan de reisdeclara-

ties, die er niet om logen. Intussen vertrouwde Eleazar, dat Jacob alle pachten tijdig inde, daarvan nauwkeurig boek hield, de beste marktprijzen wist te bedingen en over het vermogen van zijn baas waakte, zoals een goed rentmeester betaamt.

In dat laatste vergiste Eleazar zich nu. Want Jacob was wel nauwkeurig, maar niet betrouwbaar. Dat bleek eindelijk. Eleazar werd door een paar bevriende kooplieden gewaarschuwd: dat Jacob niet zo voor zijn baas werkte als deze meende. De bewijzen waren onomstotelijk en het was een klap voor Eleazar. De klap was niet, dat hem kapitaal verloren ging — maar dat hij zich in een vertrouwensman had vergist. Zulke klappen komen namelijk hard aan.

Eleazar hield niet van halve maatregelen. Hij paste hoor en wederhoor toe, zoals een rechtschapen mens behoort te doen. En Jacob stond met de mond vol tanden, toen de baas hem uitleg vroeg van de reeds aangebrachte zaken. Hij had geen verweer. Dat betekende het einde van zijn schone carrière.

Eleazar verzocht hem dan ook een eindafrekening te maken, de sleutels en boeken over te dragen en snel te vertrekken.

—o—

Het opmaken van die eindafrekening zou het ergste niet zijn. Jacob had zijn boeken bijgehouden en een balans was niet moeilijk. De goederen en de lopende vorderingen immers aan de ene kant — het toevertrouwde kapitaal en de redelijk begrote winst aan de andere kant van de balans. Alleen maar — wat er aan die eerste kant tekort kwam zou het vonnis voor Jacob ben Judas betekenen: dat was nu net wat hij verkwist had!

Ongeveer zó ging die balans er uit zien:

goederenvoorraad ... a	toevertrouwd	
vorderingen wegens	kapitaal f	
geleverde olie b	redelijk begro-	
„ tarwe ... c	te winst g	
„ diversen . d		
Verkwist tekort ... e		
opgeteld totaal: xxx	is gelijk aan	xxx

Toen Jacob zijn voorlopige balans had opgemaakt en zijn verkwist tekort had vastgesteld, ging hij peinzen. Hij zat in de put en kon niet wachten tot hij verlost werd. Hij had er zichzelf ingewerkt, hij zou er zichzelf uit moeten werken. En dat moest kunnen. Als je eenmaal op een verkeerde weg bent komt een mijl meer of minder er niet op aan.

Hem school een pienter plan te binnen. Het verkwiste tekort zou hem de das omdoen: of het nu groot, of nog groter, of misschien wel zéér groot zou zijn. Dat bleef gelijk. Dat tekort zou hem voor de rechter brengen. Het vonnis zou zijn: langdurige slavernij om het gestolene drievoudig terug te verdienen. Hij zou een man uit de werkende stand worden, hij Jacob, die als man uit de luijrende stand was opgevoed. En dat was het eind nog niet. Zijn handen stonden niet naar het ruwe slavenwerk. Hij zou zich spoedig kapot werken, erbij neervallen, en uitgestoten worden tot de laagste volksklasse: de bedelstand.

Dat ging hem te ver. Maar ook Jacob hield niet van halve maatregelen: zo baas zo hond. Hij ging grote lijnen zien! Hij stuurde spoedboodschappers naar Moos, die de tarwe naar Libanon exporteerde en naar Sam, die heel Filestea van olie voorzag. Aan Moos vroeg hij: weet je precies, hoeveel je schuld aan meneer Eleazar bedraagt? Moos antwoordde: nah, zal ik niet weten dat ik honderd kruiken olie op drie maanden heb gekocht? Jacob dempte zijn stem en vroeg: als jij een nieuwe schuldbekentenis zou schrijven voor vijftig kruiken — zou je die dan willen ruilen voor de oude schuldbekentenis hier? Dat was een voorstel, waar Moos met gemijne oogjes intrapte. „En welbedankt, meneer Jacob!” — Zo ging het ook met Sam: zijn schuldbekentenis voor honderd zakken tarwe werd hem teruggegeven, nadat hij een nieuwe had getekend voor tachtig zakken. „En als ik eens wat voor u kan doen, meneer Jacob?” vroeg Sam. Dat was precies wat Jacob bedoelde!

Die avond was het „verkwist tekort” aanzienlijk toegenomen. Maar aangemoedigd door het succes ging Jacob ook met de andere afnemers spreken. Stuk voor stuk stonden ze open voor Jacobs voordelige voorstellen. Met meerdere of mindere verbazing.

Want ze begrepen Jacob geen van allen. Dat Jacob fout zat was zonneklaar; anders zou deze vertrouwensman hun geen onregelmatigheden voorstellen. Maar het leek wel of Jacob in paniek was geraakt; hij stuurde het schip steeds verder op de klippen. Want had Jacob geprobeerd, zijn tekort op hun ruggen te verhalen (bijvoorbeeld door valse schuldbekentenissen van hun handtekeningen te voorzien en die aan de vorderingen b, c en d toe te voegen) dan hadden ze hem begrepen. Maar dit hier scheen helemaal mis te moeten lopen. Jacob was veel pienterder dan ze doorzagen. Jacob zag de grote lijnen! Hetgeen overigens hun zorg niet was. Want dat Jacob de laan uit ging was duidelijk; maar ergens vonden ze hem toch een jofele gabber, want ze deelden allen in zijn fraude. Met innig welbehagen.

—o—

Jacob had de tijd in handen. Want zijn ontslag kon niet ingaan voor hij de eindafrekening klaar had. Dacht hij. Maar voor hij zijn boeken afsloot, uiteraard met een maximaal tekort, was het gerucht van deze explosieve fraude aan Eleazar ter ore gekomen. Hoe groter geheim, hoe eerder het de mond uitbrandt.

En Eleazar had opnieuw een onderhoud met Jacob ben Judas. Zonder een dag uitstel. Want Eleazar begreep welke poets hem gespeeld werd. De vervalste schuldbekentenissen gingen hem veel meer kosten dan de aanvankelijke verkwisting hem had gekost. Hij besefte, dat hij Jacob zonder uitstel de laan had moeten uitsturen. Want behalve het veelvoudige verlies was Eleazar voor de hele koopmansbeurs voor schut gezet en ... Jacob had de lachers op zijn hand!

In zijn woede heeft Eleazar zijn rentmeester Jacob een pluim gegeven. Misschien heeft hij wel gezegd: jouw wijsheid, beste Jacob, is te groot om in mijn nederige onderneming tot zijn recht te komen. Zoek een rijke baas; een betere, een die je waard bent. En in ijsig sarcasme heeft hij zijn pientere, al te pientere rentmeester de hand tot afscheid gedrukt. Hij zag het al: Jacob kwam wel terecht. Die had overal vrienden gemaakt. En hij, Eleazar, had ook dat nog betaald. Hij hoefde die hele balans al niet meer te zien!

—o—

Dit verhaal kan waar gebeurd zijn. Het kan ook „slechts” een gelijkenis zijn. Maar de Heiland heeft het zijn discipelen in de soberste vorm verteld. Om hun wat te leren. Namelijk, dat wij die Jacob eens wat meer als voorbeeld moesten nemen. Natuurlijk niet door 's mans gemene knoeierijen na te doen. Maar wel door tijdig aan onze toekomst te denken. Door de grote lijnen te zien.

Door wel te doen aan alle mensen, bijzonder aan de huisgenoten des geloofs. Door onze naaste snel te vergeven. Door de hulpbehoevende tijdig de helpende hand te reiken. Door onze talenten en verworvenheden gewillig en met vreugde aan te wenden, tot nut van de naaste. Door vruchten des Geestes voort te brengen. Door werken des vredes te verrichten. Door een licht op een kandelaar te zijn. Door anderen te trekken tot de genade, die in Christus verkrijgbaar is. En door ons zo schatten in de hemel te verwerven — want ook daar wordt nauwkeurig boek gehouden.

Zo maakt u vrienden. Naar het exempel van Jacob ben Judas. Dié was goed onder de pannen, althans voor dit tijdelijke leven; over de rest werd niet gesproken. Maar u hebt op soortgelijke wijze ná dit leven een goed onderkomen. Uw nagedachtenis zal tot een zegen zijn. Als alles u ontvalt hebt u een eeuwig huis. Waar geliefden naar u uitkijken, waar uw vrienden u wachten. Uw werken volgen u na, maar uw goede naam gaat voor u uit. En een nieuwe naam wacht u.

Verslag

Studentenconferentie

Wat is normaal? Is het normaal dat de overheid kunstenaars subsidiëert? Is het normaal dat bij bedrijfsfusies met mensen als pionnen wordt gespeeld? Denkend is er niet achter te komen wat normaal is.

Rond dit thema en deze vragen hield de Stichting Bijzondere Leerstoelen voor Calvinistische Wijsbegeerte haar tweede zeer goed bezochte studentenconferentie op 7, 8 en 9 september.

Deze conferentie werd gehouden in de Internationale School voor Wijsbegeerte te Amersfoort. Sprekers waren H. Algra, prof. dr B. Goudzwaard en prof. dr J. P. A. Mekkes. Hieraan werd gekoppeld een viering van het 25-jarig bestaan.

Prof. Mekkes stelde in zijn rede over de taak van de stichting in de geestelijke dynamiek van deze tijd de vraag naar wat normaal is ook aan de orde.

Prof. Mekkes „zwaait af” na 25 jaar actieve dienst van de stichting. Als zijn opvolger te Rotterdam is benoemd prof. dr A. Troost, hoogleraar in de wijsgerige en sociale ethiek aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

Prof. Mekkes stelde in de bijeenkomst van zaterdag, die door zo'n 250 mensen bezocht werden dat de vraag naar wat normaal is gesteld wordt in een fundamenteel uiteengescheurde wereld. Deze vraag kan niet opgelost worden door het denken. In de westerse wetenschap wordt het wel voor mogelijk geacht. Daarmee wordt het in wezen abstracte denken gelijk gesteld met de levende mens. De reformatorische wijsbegeerte wijst erop dat het denken, tezamen met al hetgeen waarover gedacht wordt, behoort tot de „uitgangen” van het leven. De wijsbegeerte dient zich bezig te houden met het aangeven van de richting in de vakwetenschappen ter vertolking van Gods creatuur.

In de huidige tijd wordt de natuurwetenschappelijke methode toegepast in alle vakwetenschappen, als enig juiste aangewezen om de norm te leren kennen. Normaal wordt dan wat schijnbaar doeltreffend is. Hierachter ligt een machtsdrijf op technisch, sociaal, economisch en politiek terrein. Nergens stijgt deze richting uit boven het vlak van onderzoek en verklaring van feiten. Daartegenover staat de beweging die geen genoegen neemt met uitsluitend kennen, maar verandering wil. Dit vraagt echter ook macht, echter met andere normen.

De reformatorische wijsbegeerte wil niet methode met methode bestrijden, maar ze wil zich oriënteren op de Oorsprong van alle normen die slechts in gelovig strijdende beleving uit de scheppingsopenbaring te voorschijn gebracht kunnen worden.

Op de studentenconferentie werd de eerste inleiding verzorgd door de heer H. Algra, die in eerste instantie de betekenis van het woord „normaal” naging. De oorspronkelijke, letterlijke betekenis is winkelhaak. Zo wordt met normaal ook aangegeven het goed functioneren. Mensen zijn normaal als ze nuttige leden van de maatschappij blijken te zijn, past in deze opvatting.

In het individualisme wordt vergelijking met anderen afgewezen. Het blijkt echter dat je niet zonder normen kunt. Volgens welke waarden wil bijvoorbeeld de regering subsidies toekennen? In het nihilisme worden alle normen uiteindelijk ontkend. Een tussenstation naar dit nihilisme is bereikt in de uitspraak alles mag als het maar uit liefde gebeurt. Dergelijke uitspraken zijn meer intrigerend dan duidelijk.

De burger acht norm en regel nodig omdat de maatschappij deze behoeft. Dit standpunt loopt uit op communisme. De gestelde norm, geboren uit de klassenstrijd, moet het historisch proces volgen.

Deze norm wordt aan een ieder opgelegd.

Voor de christen is het elke keer weer verrassend dat God zijn momenten kiest om het woord te nemen. Hij heeft en neemt het woord. Het is een zegen voor het leven dat God normen heeft gegeven.

De tweede dag van de conferentie werd de inleiding verzorgd door prof. dr B. Goudzwaard over wat normaal is in het sociaal-economische leven. Is bijvoorbeeld het omgaan met geld wel normaal?

Is op het sociaal-economisch terrein niet alles gedoemd tot abnormaliteit, tot vloek? In de tijd dat elke economische activiteit als zonde werd gezien, heeft zich het kloosterleven sterk ontwikkeld om zich aan de zonde te kunnen onttrekken.

Het gebod van God ligt niet ver van ons af. Ook in de moderne samenleving moet aan de armen recht gedaan worden, zal er in de economische relaties barmhartigheid hebben te heersen, dient er met de natuur als goede rentmeesters omgegaan te worden.

Als alles op de kaart van het economische gezet wordt dan stikken de mensen in hun eigen vooruitgang, omdat deze vooruitgang dan geplaatst is buiten de reikwijdte van Gods grote gebod: onze naaste lief te hebben als onszelf. Wie Gods wet uit elkaar scheurt, zich doodstaart op één facet, komt in conflict met de hele wet.

Als zodanig is winstmaken niet fout, het behoort wel te gebeuren in de context van recht-doen aan anderen, van het eerbiedigen van het beeld van God in de arbeider en de consument. Gerechtigheid, barmhartigheid, naastenliefde zijn geen bijprodukten van een vrije, economische ontwikkeling.

De schuld zit vast op het opzichzelf stellen van het streven naar winst.

Een ander economisme is aan het treffen in de opvatting dat het economisch handelen

dient te geschieden op basis van een gemeenschaps-eigendom van produktiemiddelen als garantie voor het heil voor allen.

Het kenmerkende van deze economismen, niet zomaar overaccentueren van de ene of andere zijde, is de heilsverwachting, een pseudogeloof in winst of in gemeenschaps-eigendom.

Een andere vorm van abnormaliteit is het restriktief denken en handelen, d.w.z. denken en handelen zonder ontsluiting.

Een restriktief handelen douwt menselijke structuren omlaag, weg van hun openheid naar de komst van Christus, sluit ze op in een demonische zelfzucht. Dit doet zich bijvoorbeeld voor als de onderneming gezien wordt louter als voorwerp van kapitaalsinvestering.

Een ander voorbeeld voor restriktief handelen is, zoals in Nederland dreigt te gaan gebeuren, wanneer de overheid dan pas in lonen en prijzen mag ingrijpen wanneer het georganiseerde bedrijfsleven daaraan voorafgaand haar toestemming heeft gegeven in ruil voor bepaalde tegenprestaties. De rechtsstaat wordt daarmee een consensusstaat. Op deze weg worden we uitgeleverd aan de wil van een plannende elite. Het is ook niet zo dat de overheid in elk geval niet zou mogen ingrijpen. De idee van de soevereiniteit in eigen kring is geen pleidooi voor staatsonthouding. Het gaat in deze idee om de soevereiniteit van Gods normen, van Gods taakgeving van elke levenskring.

De overheid kan bijvoorbeeld wel degelijk ingrijpen als het bedrijfsleven de natuur om zich heen vernietigt.

Tot slot zij vermeld dat de bijbelstudies op deze conferentie verzorgd door drs H. de Jong, gereformeerd (vrijgemaakt) predikant te Amsterdam-Centrum.

Boekbespreking

Twee Dagboeken.

Bij N.V. Buijten en Schipperheijn, Amsterdam, verschenen twee dagboeken.

Het éne bespreken we, het andere kondigen we aan. Dagboeken heb je in soorten. De boekhandelaar heeft en plank vol, in veel variatie en hij weet je te vertellen dat een dagboek meestal wel „gaat”. Je zou dat niet verwachten wanneer je zelf nooit een dagboek gebruikt omdat het je nu eenmaal niet ligt.

Wat die variatie betreft: er zijn er van het genre van Knap tot de boeken die meer naderen tot een andere pool, „Daglicht” van dr Okke Jager. Grootvader was indertijd sterk gehecht aan J. J. Knap Czn. Een begrip in die tijd. Dat waren echt meditatie. Okke Jager, daar heb je meer aan in deze tijd en voor een preek wil hij je nogal eens mooi helpen. Pakken we nu het boek van ds H. Koudstaal, „Witter dan sneeuw”, dan ruik je weer de sfeer van grootmoeder thuis. Het dagboek heeft voor elke dag een woord uit de psalmen als motto. De psalmen worden geciteerd via de Statenvertaling. Elke dag kunnen we ook een opgegeven „psalmvers” zingen en dat is dan waarschijnlijk uit de berijming van 1773, want we vinden geen nadere aanduiding van de berijming. De taal is wat ouderwets, de toon gemoedelijk. De schrijver maakt van de exegese niet veel werk. Hij gaat niet op zoek naar de eigen aard en achtergrond van een psalm. Hij herinnert aan een spreekwoord of vertelt iets over wat hij eens zag op zijn reis door Israël en knoopt daaraan dan een vriendelijke en vertroostende opmerking vast, waarbij een psalmwoord als motto fungeert. Vooral ouderen zullen dit boek waarderen en zeker wanneer ze graag of langdurig verkeerden onder een gemoedelijke prediking. We hebben in dit boek nog wel eens wat gelezen dat niet bepaald recht deed aan een psalm. Neem bijvoorbeeld een meditatie over psalm 18:20b: „Hij rukte mij

uit, want Hij had lust aan mij”. Ds Koudstaal schrijft naar aanleiding hiervan:

„Wat kunnen er toch veel dingen staan tussen twee mensen en twee groepen van mensen, en wat kunnen er veel dingen staan tussen de Heere en mij. De diepste oorzaak van die verwijdering is de afval van de Heere. Kunt U het David nazeggen: Hij rukte mij uit... of staat er nog zoveel tussen de Heere en U? Het is het diepe geheimenis, het geheimenis der verkiezing, dat David verlost is en het is genade Gods als alles is weggevalen tussen de Heere en mij”.

Zo kunnen we de meditatie samenvatten en citeren. Maar in psalm 18 heeft David het juist niet over het geheimenis der verkiezing waardoor hij verlost is. Hij is verlost omdat hij rein van handen was, onberispelijk jegens de Heere en omdat hij de wegen des Heeren gehouden had. Ds Koudstaal schrijft: „de verlossing des Heeren is geen vanzelfsprekende zaak”. Maar in psalm 18 voor David juist wel! Hij was immers rechtvaardig? De Heere heeft mij vergolden naar mijn gerechtigheid! (vers 25). David stelt het juist zo: ik ben verlost; want ik was onberispelijk en mijn vijanden goddeloos! Nou dan!

Het tweede dagboek heet „Bevrijdingsnieuws” en heeft als ondertitel: **bijbels zendingdagboek**. Het is schitterend uitgevoerd en geïllustreerd. De Geref. zendingbond nam het initiatief tot deze uitgave. Predikanten en hoogleraren, Chr. Ger., Geref. Gemeente en Geref. Vrijgemaakt. Omdat we aan dit boek meegewerkt hebben, past en betaamt het ons niet om veel over de inhoud te zeggen, maar we kunnen het niet laten U te attenderen op de bijdrage van ds H. de Jong over Romeinen 8-11. Geen stukjes die je gemakkelijk aan tafel lezen kunt, vlak na je overvloedige maaltijd, maar wel een verrassende exegese van de bekende hoofdstukken over Israël, waarin de sterk-geworden „Apartheids-theologie” over Israël wordt afgewezen.

Sliedrecht.

A. H. Algra

Het boek van ds Koudstaal kost f 14,50. „Bevrijdings-nieuws” kost f 24,—.

Persschouw

■ Kommunistische infiltratie (II)

Ik zou in deze rubriek nog iets zeggen over de kommunistische infiltratie zoals deze in de Duitse Bondsrepubliek valt te constateren.

Ik had daarbij speciaal het oog op wat er in dit verband in de E(vangelische) K(irche) D(eutlands) is te beleven.

In onze kranten circuleerde dezer dagen het volgende bericht onder het opschrift: „Mag een dominee communist zijn?”

De in de Evangelische Kerk in Duitsland, EKD, verenigde Westduitse regionale protestantse kerken hebben een commissie ingesteld, die moet gaan onderzoeken of het verdedigen van een „extreme ideologie” kan samengaan met het werkzaam zijn in kerkelijke dienst.

Aanleiding tot deze stap was de openbare discussie in West-Duitsland over de vraag of een dominee lid mag zijn of niet van de Duitse communistische partij, DKP. De DKP is in de Duitse Bondsrepubliek een van de wettelijke politieke partijen, en zij neemt ook — zij het met niet zoveel succes — deel aan de verkiezingen op gemeentelijk, regionaal en landelijk vlak.

Walter Hammer van het bureau in Hannover van de EKD heeft inmiddels al verklaard, dat — zonder te willen vooruitlopen op de resultaten van de ingestelde studiegroep — naar zijn mening de kerk(en) de regelingen van de overheid zou(den) kunnen overnemen, die aanhangers van met de grondwet strijdige politieke groeperingen uitsluiten van overheidsdienst.

Het spreekt van zelf dat het besluit om zo'n studiegroep in te stellen niet zo maar uit de lucht komt vallen. Er moet heel wat gebeurd zijn en gebeuren vóór het in een kerk tot zo iets komt.

Iets daarvan wordt men gewaar uit een artikel dat pfr A. Evertz in „Die Welt am Sonntag” plaatste.

Hier volgt een vertaling ervan:

De marxistische ideologie viert in de Duitse Bondsrepubliek haar blijde opstanding. Niet alleen op de hogescholen en onder de jeugd van de politieke partijen maar ook in de Evangelische kerk. Een opinie-onderzoek heeft aan het licht gebracht dat van alle beroepsgroepen de evangelische predikanten het sterkst met het communisme sympathiseren. Volgens een mededeling van het „Bundesamt” voor de bescherming van de grondwet bekleeden rond 50 evangelische theologen functies in zuiver kommunistische organisaties. Verder werken er daaraan 200 actief en 1000 bij gelegenheid mee.

De bekende predikant Mochalski verklaarde dat de russische revolutie bij de Duitsers, als kinderen van de reformatie, nieuwe kennis in de zin van communisme heeft doen ontstaan. De studentenpredikant Lück van Bremen typeerde Jezus en Trotski „als offers in de strijd tegen het Establishment”. De Bochumer theologen Bahr en Benedikt willen de kerk tot „draagster der revolutie” maken.

In het bijzonder staat de theologische jeugd open voor marxistische gedachten. Extreem-linkse groepen vinden onder theologische studenten grote bijval. Op de kerkedag in Stuttgart 1969 verschenen zij met een rood plakkaat waarop te lezen stond: „Marx leeft!” Kerkelijke tijdschriften propageren steeds sterker de samenwerking tussen christenen en marxisten.

Het behoort tot de beklagenswaardige zwakheden van de Evangelische Kerk, dat zij buitengewoon vatbaar is voor de wisselende geestelijke stromingen van de tijd. In 1933 waren talrijke predikanten betoverd door de ideologie van het Nationaalsocialisme. Nu hebben wij te doen met een voortdurend toenemende ontvankelijkheid voor marxistische gedachten.

Het flirten met het marxisme is kerkelijke mode. Niet weinig vertegenwoordigers van de kerk ontdekken in de marxisten welmenende humanisten en bespeuren in de vlotheid van een ongereserveerde aanpassingsvregde generlei bellemmering zich met hen te verbroederen.

Deze liefde tot de „broeder marxist” maakt blind. Er ontstaat een politieke ethiek, die neerkomt op een dubbele boekhouding. Diktaturen van rechts zijn uit de duivel. Diktaturen van links worden door opsiering van de feiten als onschuldig voorgesteld. Misstanden in de wettelijke wereld worden met verontwaardiging aan de kaak gesteld. Het onrecht in de kommunistische landen wordt verzwegen of verontschuldigd. De totalitaire bruine moraal van gisteren wordt terecht veroordeeld, de totalitaire rode moraal van vandaag wordt geaccepteerd.

Wie er op wijst dat het communisme zijn plannen tot wereldverovering in geen enkel opzicht heeft opgegeven wordt voor een soldaat in de koude oorlog uitgescholden. Wie ervan spreekt dat de kerken in de Sovjet-Unie zo voor als na onder harde druk leven geldt als een hinderlijke spelbreker. Niet het onrecht wordt veroordeeld maar hij die daarover spreekt!

Maar nu wordt in de Evangelische Kerk niet alleen het communisme als een onschuldige aanleging voorgesteld en door een rozerode bril van welwillendheid beschouwd. Er klinken ook stemmen die een neo-marxistisch „omfunktionaliseren” van de kerk eisen. De kerk moet „draagster van de revolutie” worden. God is naar men voorgeeft „rood”.

Het is tegenwoordig makkelijk om met dergelijke opvattingen waardig gekeurd te worden om voor de televisie te verschijnen. Maar men is daarmee zo ver van de bijbel verwijderd als de aarde van (de ster) Sirius. Het is zeker dat wie van de sterke drank van de politiek-revolutionaire denkwijze slorpt, de bijbel niet meer kan verstaan zoals hij zelf verstaan wil worden. Wanneer de ideologische roes de ogen vertroebelt wordt het handschrift van God onleesbaar. Men legt dan zijn eigen gedachten in de Heilige Schrift, om ze als zogenaamd resultaat van bestudering der Schrift weer aan haar te ontleenen. Het is een wijze van doen die herinnert aan de appels in de gebraden gans.

Als men zich aan de opvatting uitlevert dat God dood is komt men tot het monstrem van een „atheïstisch Christendom”, heeft men op die wijze vrije baan en kan men met Ernst Bloch zeggen dat alleen een atheïst een goede christen en alleen een christen een goede atheïst kan zijn. De met een paar christelijke symbolen opgesierde marxistische heilsleer wordt als Trojaans paard de kerk binnengehaald: Jezus wordt tot een politieke revolutionair à la Marx.

Uit deze christelijk-marxistische doos van Pandora komen kwade gevolgen over ons. Het komt tot veranderingen in het denken waardoor de substantie van het christelijk geloof vervalst wordt. Zo verbreidt zich bij voorbeeld de oude dwaling dat de zonde in de maatschappelijke en economische structuren schuilt en dat de revolutionaire verandering daarvan een betere wereld zou scheppen. Daarmee wordt het bijbelse inzicht verdrongen dat de mens zondaar is en boete moet doen, zich moet bekeren, zal er van een werkelijke vernieuwing sprake kunnen zijn.

Voorts neemt de neiging toe de christelijke eindverwachting om te zetten in doeleinden die binnen de horizon van de geschiedenis verwerkelijk moeten worden. Men verwisselt de menselijke mogelijkheden om een betere wereld tot stand te brengen met de beloofde nieuwe wereld van God die op de jongste dag zal worden verwerkelijk. Er ontstaat een dweperij die gevaarlijke uitwerkingen moet hebben.

Wie zich heden ten dage inzet voor de bewaring van de substantie van het christelijk geloof, wordt snel als een mens-van-gisteren afgedaan. Daarentegen moet er op gewezen worden dat de neomarxisten onder ons mens-van-gisteren zijn die niet iets zullen bewaren dat blijvend geldig is, maar de sedert lang weerlegde ideeën uit de denkwerkplaatsen van het verleden te voorschijn halen en oppoetsen. Zij brengen geen vooruitgang maar teruggang. Als de Evangelische Kerk werkelijk een christelijke kerk blijven zal, dan moeten de neomarxistische tendenzen met alle beslistheid worden afgewezen.

Als we dit artikel goed op ons laten inwerken „herkennen” we daarin heel veel.

Vooreerst dit dat ook onder de nederlandse theologen een duidelijke sympathie leeft voor

de verschillende vormen van kommunisme zoals marxisme, leninisme, neomarxisme, maoïsme, marcusianisme enz.

Met allesbehalve onschuldige naïviteit meent men dat er een diepe kloof gaapt tussen het kommunisme zoals dat nu in de landen waarin de kommunisten aan de macht kwamen in praktijk wordt gebracht en het „echte” kommunisme, zoals dat in hun fantasie leeft. Ze beseffen niet dat dat kommunisme nooit ergens anders dan in hun fantasie zal bestaan! Reeds hun eigen instelling die vaak gekenmerkt wordt door geborneerdheid, intolerantie, soms zelfs haat, zijn daarvoor het bewijs. Maar nog meer het onloochenbare feit dat het kommunisme zich nergens kan handhaven dan door middel van dictatuur.

Een andere „herkenning” kunnen zij beleven die de jaren dertig bewust, fel hebben doorleefd.

Toen ik Hitlers „Mein Kampf” had gelezen stond het voor mij vast dat als deze psychopaat aan de macht zou komen er een wereldoorlog zou uitbreken — tenzij Europa zich vrijwillig onder deze schurk zou buigen. Brutaal, grof, maar ook eerlijk zette hij daarin zijn duivelse plannen uiteen.

Maar men wilde „Mein Kampf” niet lezen. Men wilde in zijn — dodelijk gevaarlijke — „rust” niet gestoord worden. Toen Den Doolaard in die dagen een boekje schreef over „het hakenkruis boven Europa” kon hij er geen uitgever voor vinden! En toen hij er eindelijk een vond werd het boekje niet gekocht. Den Doolaard maakte als nederlandse journalist in Berlijn de „Machtsergreifung” mee, schreef daarover zo duidelijk dat hij de eerste nederlandse journalist was die uit „het derde Rijk” werd gejaagd. Hij vertelt in zijn „Ogen op de rug” dat, toen hij ergens in Nederland over het Nazisme sprak en in verband daarmee op de dreigende gevaren ook voor ons land wees, hij met eieren werd bekogeld.

Af en toe verscheen er in Nederlandse kranten een artikel van Churchill waarin deze — uit welke bronnen?, maar het bleek later allemaal precies te kloppen — nauwkeurig beschreef welke een enorme wapenproductie in Duitsland op gang was gekomen. Hij werd een oorlogshitser genoemd! En de socialistengingen tot op het moment waarop het definitief te laat was voort met hun felle agitatie tegen het nederlandse legertje: „Geen man en geen cent”.

En de diepste oorzaak van dit alles was het niet onderkennen van de demonie van het kwaad waarmee men te doen had. In alle kerken waren theologen, geestelijken, dominees, die het nazisme nog niet zo kwaad vonden. Er zijn toen boeken door chr. auteurs gepubliceerd die een blijvende schande zijn voor hen die ze schreven en voor hen die ze argeloos lazen! Nota bene in De Standaard werd over Hitlers „Mein Kampf” in 1932 geschreven: „Een boek van betekenis, een vaak zeer diepgaand boek, hier en daar ook een mooi boek... in rein (!!!) menselijke beoordeling kan ik eventueel heel ver met Hitler accoord gaan.”

In de verziekte democratieën van West-Europa zocht men rust.

En maar weinigen waren niet blij toen Chamberlain, na met Daladiër, de franse minister-president, Tsjecho-Slowakije voor de tijgers van Hitler te hebben geworpen, uitriep: „Peace for our times” — Vrede gedurende onze tijd. Daladiër was zich, dat moet nog tot zijn eer gezegd worden, goed bewust dat hij Frankrijks bondgenoot op een gemene manier had verraden! Toen het vliegtuig waarmee hij na het verraad weer naar Parijs vloog de lichtstad naderde, zag hij op het vliegveld van Orly een enorme mensenmenigte staan. Hij schrok hevig. „Ze zullen me lynchen”, zei hij tegen de man die naast hem zat. „Wel nee”, antwoordde deze — die kende zijn pappenheimers beter dan de minister — „ze zullen u extatisch toejuichen!”

En zo geschiedde het.

Ik meen dat het in onze dagen een eerste roeping is van allen die op wat voor manier ook de pen voeren het kommunisme in zijn demonie aan de kaak te stellen. En laten ze vooral de theologen die met het marxisme koketteren in de gaten houden! Laat men de les van de jaren dertig niet vergeten! Op die jaren volgde de tijd van de concentratiekampen!

KERKNIEUWS

Soemba-Borneo (16) — Ds Goossens heeft meermalen geschreven: de Soembanees belooft, maar je weet nooit zeker, wat er van komt. Ook als er in de gemeenten afspraken gemaakt worden, moet je nog maar afwachten of gebeurt wat je overeenkomt.

Wij verbazen ons daarover. Vanzelf. Want we weten heel goed, dat in ons verkeer ons ja ook ja zal zijn (Matth. 5:37), daar behoeven dan ook geen grote woorden bij gebruikt te worden. Het is een wijze inzetting, waardoor de HERE het samenleven vastheid geeft.

Maar Soemba, tot ver in deze eeuw beheerst door de heidense adat (traditie), door de vader van de leugens, kent deze zegen niet. De Soembanees groeide op bij heel andere leefregels: erken de hogere machten, maar zorg dat je dat niet teveel kost.

'Er was een offer nodig', zo schreef een oud-bestuursambtenaar, „want langdurige droogte bedreigde de oogst. De voorvaderen moeten gunstig gestemd worden en een hele serie van offers is dan voorgeschreven. Maar tijdens het eerste offer werd de marapoe (beschermgeest) op een aardige manier met beloften gelijmd en voor de gek gehouden. „Ditmaal komen wij maar met een klein offer en wij zijn niet allen tegenwoordig. Maar wij beloven dat we beter zullen herhalen, dat we de gehele cyclus der riten zullen volbrengen, straks als ook de oude oemboe Haumara zal komen." Maar men wist dat die oemboe Haumara (verbannen van het eiland) niet zou komen; hij respecteerde bovendien de beschermgeesten niet eens. En als de tijd voor de verdere offers geschikt zou zijn, dan vergden andere plichten zoveel arbeid, dat er geen gelegenheid voor offeren was.

En er moest toch ook nog belasting voor het gouvernement opgebracht worden.

Uitvluchten te over... Ja, maar men was zich tevoren bewust, dat het zo zou gaan.

Dat was nog in de 30-er jaren. Kinderen van deze Soembanezen horen thans het evangelie door de mond van goeroes gepredikt of door hun burens verteld. En voor een deel luisteren ze. Maar daarmee is niet in ééns die oude adat verdwenen en daarmee is evenmin het gebod van de HERE zó in hun hart geschreven, dat ze de goede strijd strijden.

Is dat bij ons soms wél zo? De strijd tegen ons vlees is er één, die levenslang voortduurt. Gebed is nodig, voor Soemba, voor héél de christenheid. Bidden wij daar krachtig voor?

RENDE-PROJECT

Verantwoording van de giften, ontvangen van 1 augustus tot en met 13 september 1972.

JB te Z 10,— (2x); Mw.TB-B te M 15,— (2x); Mw.GrB te M 15,— (2x); Mw.HB-vdS te D 10,—; Mw.RB-S te G 20,—; JvdB te W 50,—; LvdB te S 75,—; MB te G 50,—; MwLvdB-V te D 50,—; MJB te D 25,—; Mw.DD te S 10,—; Mw.ACE te Z 50,—; JBE te A 10,—; EvF te R 100,—; Mw.CG-H te A 100,— (2x); GG te D 25,—; HJvdH te N 15,—; CPK te N 35,—; HL te D 100,—; JMM te H 15,—; HN te L 50,—; BR te A 30,—; Mw.AHvdS-M te Z 25,—; CAS te L 100,—; KV te S 10,—; Mw.NLV te Z 10,—; WvW te L 15,—; ABvW te V 3,—; Kapsalon E te Y 15,—; Kapsalon H te M 50,—; Metaalwarenfabriek S te W 1000,—; via Penningmeester SOS: CV te S 10,— (2x); CCB te U 50,— (2x); PL te A 10,—; WEHS te H 25,—; Geref. Kerk Breda 500,— (opbrengst postzegelactie); Geref. Kerk Wezep 500,—; SOS afd. Schiedam-Vlaardingen 95,—.

U, die in bovengenoemde periode een bijdrage gezonden hebt, zodat een bedrag van f. 3.478,— bijeen kwam, heel hartelijk dank.

Dat er verschillende mogelijkheden zijn om geld bijeen te brengen, blijkt wel uit de postzegelactie van de kerk te Breda, die 500,— opbracht. Een voorbeeld ter navolging!

Uw giften gaarne op girono. 1768194 t.n.v. „Zendingscommissie Geref. Kerk van 's-Gravenhage-Z-W", met bijschrift „Rende".

F. H. van Faassen-Heuving
penningmeesteresse

Korrektie

In ons blad van vorige week zijn in mijn artikel over prof. Douma's brochure „Voorbeeld of gebod?" twee zinnen weggevallen.

Tweede kolom, eerste alinea moet met de volgende zinnen aangevuld worden: Uit de grote verscheidenheid van Schriftberoep konkludeert Kuitert, dat wij in de bijbel met een chaos van geboden te doen hebben. Als de geboden bij hem echter de functie van voorbeelden hebben, betekent dit dan niet dat hij met een chaos van voorbeelden gekonfronteerd wordt?

H. E. S. W.

In volle vrede heeft God uit zijn lijden verlost en tot Zich genomen, onze zeer geliefde man, vader en opa

Adriaan Cornelis van Baal

op de leeftijd van 65 jaar.

„Onze God is onze Rots
en al Zijn wegen zijn recht".

Axel:

C. S. van Baal-Le Feber
Den Helder:

A. P. van Baal
B. van Baal-Spoelstra
Sarineke
Saskia

Rotterdam:

C. S. Gürdal-van Baal
M. Gürdal

Alblasserdam:

M. A. Verburg-van Baal
W. A. Verburg

Axel, 15 september 1972
Gerbrandylaan 4

De begrafenis heeft inmiddels plaats gehad op de algemene begraafplaats te Axel.

De HEERE verlost goedertieren uit zijn lijden onze broeder

J. de Ridder

oud 62 jaar, die de gemeente van Ede trouw mocht dienen als ouderling.

De gedachtenis van deze rechtvaardige moge tot zegen zijn voor de zijnen en voor ons.

Namens de kerkeraad,
C. P. Plooy, praeses
G. J. te Winkel, scriba

Ede, 14 september 1972

Drukkerij Steenberg

BOEKWERKEN

PERIODIEKEN

HANDELSDRUKWERK

★

Slotlaan 220 - Zeist - Tel. 03404-12452

Redactieleden

Ds H. Amelink, Drs H. de Jong,
D. W. L. Milo, Prof. C. Veenhof,
Ds G. Visee, Drs H. E. S. Woldring.

Adres van de Redactie

Ds H. Amelink, Waal 5, Langerak
(Z.-H.), tel. 0 1843 - 232.

Gereformeerde Persvereniging „Opbouw"

secretaris-penningmeester: W. Kaper, van Lynden van Sandenburg-
laan 16, Utrecht. Tel. 0 30 - 711450.
Giro 448367.

Advertenties:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan
220, Zeist. Tel. 0 3404 - 12452.

Abonnementprijs

f 20,— per jaar (bij vooruitbeta-
ling).
Advertentieprijs ... 25 ct per mm.
Familieberichten ... 20 ct per mm.

D.V. ZATERDAG 30 SEPTEMBER

Jaarvergadering

van de Ver. v. Geref. vrijgemaakte
Onderwijzers en Leraren in Neder-
land, in HOTEL „MONOPOLE" te
AMERSFOORT (vlak bij 't station)
Aanvang 's morgens 10 u. 15 en
's middags 13 u. 30.

SPREKER voor de middagverga-
dering de Weledele Heer P. Kuyt,
rector der Goudase P.A. over
„Practische Onderwijsvragen".

Belangstellenden ook hart. welkom!

VOORTHUIZEN

Het bestuur van de Vereniging voor
scholen met de Bijbel vraagt voor zijn
tweede in het voorjaar '73 te openen
nieuwe 6-klassige school

een HOOFD

liefst met ervaring.

Kerkelijke gezindte: Gereformeerd.

Bevoegdheden: j en r.

Voor een woning wordt gezorgd.

Er heerst een prettige verstandhouding
tussen bestuur en personeel en de ouders
leven goed mee. Wil iemand zich volle-
dig inzetten, dan ligt hier een
vreugdevolle taak.

Tevens vraagt het bestuur voor zijn
Dr. M. v. d. Berghschool z.s.m. een

ONDERWIJZERES

voor klas 3.

Geref. Kerk; bev. voor j, k en r.

We werken hier met 10 man in een
fijne sfeer. Volgend jaar splitsen we
(zie boven) en gaan dan D.V.
in twee scholen verder.

Voorthuizen is een snel groeiend dorp
op het kruispunt van de wegen Amers-
foort-Apeldoorn en Ede-Harderwijk.
Uurverbindingen met deze plaatsen.

Inlichtingen worden graag verstrekt
door H. v. d. Akker,
hoofd der Dr. W. v. d. Berghschool,
Kerkstr. 5, Voorthuizen, tel. 03429-1519.

Stuur Uw sollicitatiebrief voor het
bestuur ook maar aan zijn adres.
Horen we spoedig van U?